

A photograph of a carousel in a snowy park. The carousel is made of yellow metal and has several empty wooden seats. The ground is covered in snow, and there are bare trees in the background. The sky is overcast.

aréna

Tomáš Vůjtek, Janusz Klimsza

CHACHARIJE

My jsme ti ostravští chachaři, nám se vše na světě podaří!

**MY JSME TI
OSTRAVŠTÍ
CHACHAŘI,
NÁM SE VŠE
NA SVĚTĚ
PODAŘÍ!**

Tomáš Vůjtek, Janusz Klimsza

CHACHARIJE

Premiéra – sobota 24. března 2018 v 18.30 hodin

Režie: Janusz Klimsza

Dramaturgie: Tomáš Vůjtek

Scéna a kostýmy: Marta Roszkopfová

Hudba: Vladislav Georgiev

**OSOBY
A OBSAZENÍ:**

RADNÍ ... PETR PĚNKAVA j. h.

MARIANA ... TEREZA CISOVSKÁ

JOSEFEK ... TOMÁŠ HÁBA j. h.

MAJDALENA ... DANA FIALKOVÁ j. h.

KUBITSHEK ... ŠIMON KRUPA

ČÍŠNÍK ... ONDŘEJ MALÝ j. h.

ŠVENDA ... PETR PANZENBERGER

KAŇA ... JAN CHUDÝ

KOŘÍNEK ... VOJTĚCH LIPINA

FERDA PROKOP ... JOSEF KALUŽA

PANAČEK ... PAVEL CISOVSKÝ j. h.

VALENTA ... MICHAL ČAPKA

HĽAVATÝ ... VLADISLAV GEORGIEV

SILBERSTEIN ... MAREK CISOVSKÝ

SÁRA ... ALENA SASÍNOVÁ-POLARCZYK

CIKÁŇĚ ... ZUZANA TRUPLOVÁ

ABATYŠE ... ALENA SASÍNOVÁ-POLARCZYK

RAZOV ... PETR PĚNKAVA J. H.

Naše hra vychází z předpokladu, že se její hrdinové jednoho dubnového dne roku 1932 skutečně mohli potkat, a jejich životy se tak skutečně mohly protnout. Na jedné straně sice nevíme, zda se to opravdu stalo, ale na druhé straně je pravda, že stát se to mohlo.

Všechny reálie, se kterými pracujeme, to umožňují. Hovoří se zde o konkrétních lidech a o konkrétní době. V následujícím výčtu Vám proto tyto lidi i dobu přiblížíme, abyste měli představu, jak moc konkrétní jsme byli.

CHACHAR

Původně tulák, bezcharakterní opilec a rváč, později sebevědomý frajer s kladným vztahem k alkoholu. Jazykový původ má ve středoněmeckém slově *hâhere*, které v češtině znamená kat. Má to svou logiku, neboť středověký kat žil na samém okraji společnosti stejně jako tehdejší chachari. Velmi výstižná je také dobová definice zapsaná v kronice četnické stanice v Moravské Ostravě: „Pojmem „chachar“ rozumí se tulák, který k Ostravě tak přilnul, že jej nelze ani vyhoštěním z Ostravy odstraniti, neb se vždy zase a zase vrátí“.

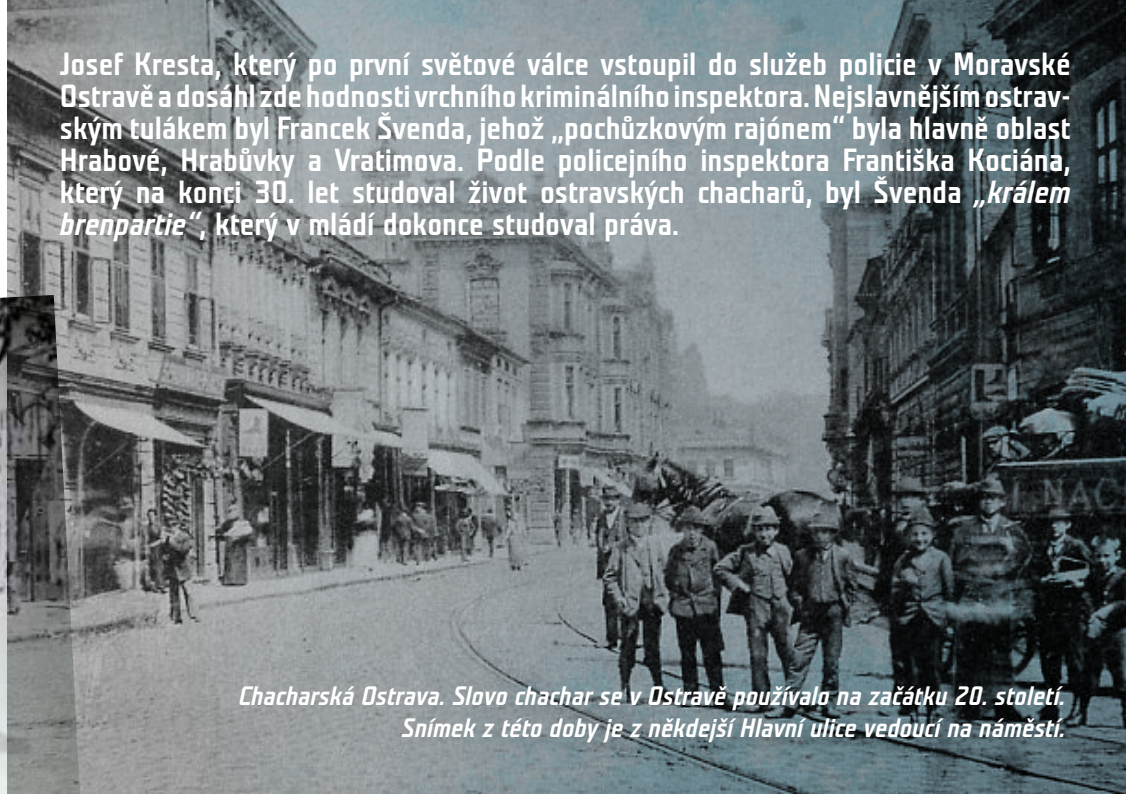
BRENPARTIJA

Legendární parta tuláků, která se stala námětem četných literárních děl. Brenpartáci přespávali na struskové haldě v Hrabůvce. Vylévaná struska byla pro ně nejen zdrojem tepla, ale také častou příčinou jejich úmrtí, a že to nebyla pěkná smrt, jistě netřeba vysvětlovat. S oblibou popíjeli bren, což byl ředěný líh, a pokud se ochutil ovocnou šťávou, říkalo se mu hubičková. V čele brenpartáků stal „starosta“ Prokop, který pocházel z Hrabové, kde se narodil někdy mezi lety 1885-1890. Alespoň tak to ve své knize *Ocúny hald* tvrdí spisovatel Jan O. Bor, vlastním jménem

Tulák Švenda

Josef Kresta, který po první světové válce vstoupil do služeb policie v Moravské Ostravě a dosáhl zde hodnosti vrchního kriminálního inspektora. Nejslavnějším ostravským tulákem byl Francek Švenda, jehož „pochůzkovým rajónem“ byla hlavně oblast Hrabové, Hrabůvky a Vratimova. Podle policejního inspektora Františka Kociána, který na konci 30. let studoval život ostravských chacharů, byl Švenda „*králem brenpartie*“, který v mládí dokonce studoval práva.

Chacharská Ostrava. Slovo chachar se v Ostravě používalo na začátku 20. století. Snímek z této doby je z někdejší Hlavní ulice vedoucí na náměstí.

STAROSTA PROKEŠ

Jan Prokeš (1873–1935) stál v čele města Moravské Ostravy od vzniku republiky až do roku 1935. V průběhu téměř dvacetiletého působení v čele města byl vystavován kritice svých politických soupeřů, a to národních demokratů a lidovců pro značnou angažovanost v sociální sféře. Příslušníky komunistického hnutí, se kterými nesympatizoval, byl pro změnu obviňován z nedostatečné revolučnosti.

VYHLÁŠKA MĚSTA MORAVSKÉ OSTRAVY O BEZPLATNÉM STRAVOVÁNÍ NEZAMĚŠTNANÝCH

Nezaměstnaným!

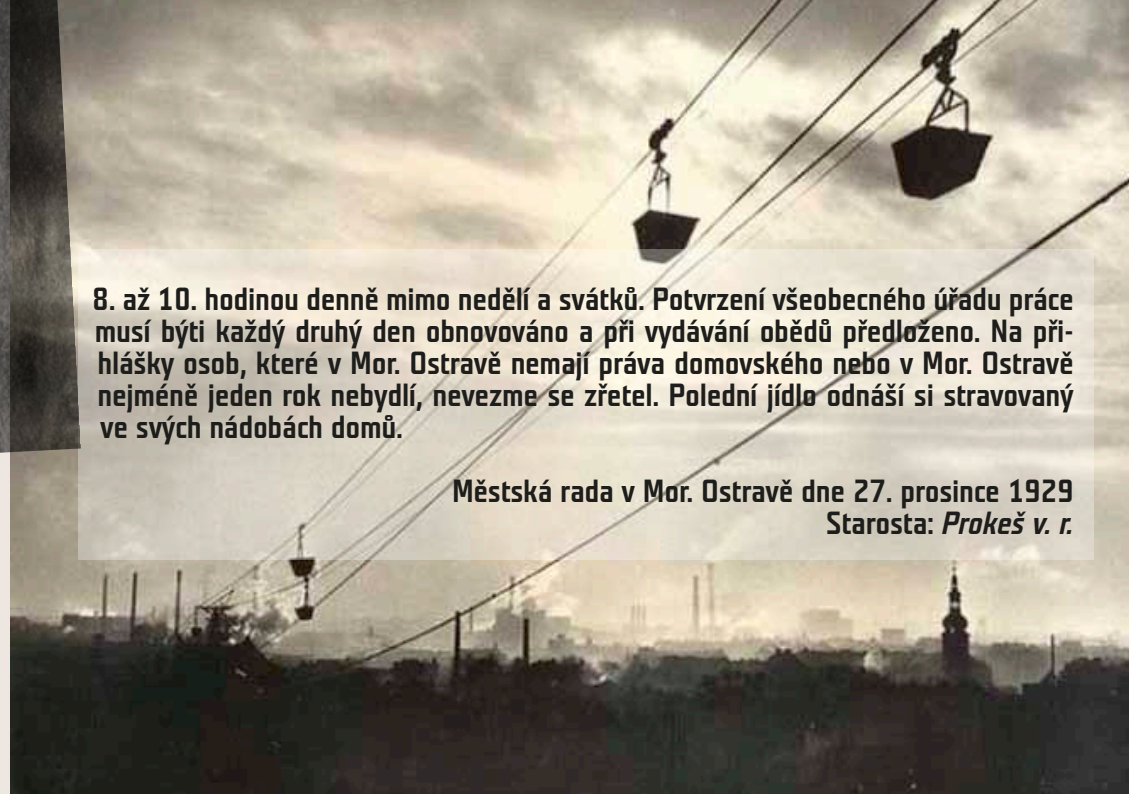
Město Moravská Ostrava vydává od 1. 1. 1930 nezaměstnaným, kteří bydlí v obvodu města Moravské Ostravy, bezplatné obědy v městských chudobincích v Moravské Ostravě a ve Vítkovicích. Přihlášky, opatřené průkazem o domovském právu, potvrzením všeobecného úřadu práce v Mor. Ostravě, Kostelní ulice, o nezaměstnanosti a potvrzením o pobytu policejního ředitelství v Moravské Ostravě, podávají se u Referátu sociální péče města Moravské Ostravy, v nové radnici, II. poschodí, kancelář „A“ mezi

Starosta Prokeš

8. až 10. hodinou denně mimo nedělí a svátků. Potvrzení všeobecného úřadu práce musí býti každý druhý den obnovováno a při vydávání obědů předloženo. Na přihlášky osob, které v Mor. Ostravě nemají práva domovského nebo v Mor. Ostravě nejméně jeden rok nebydlí, nevezme se zřetel. Polední jídlo odnáší si stravovaný ve svých nádobách domů.

Městská rada v Mor. Ostravě dne 27. prosince 1929
Starosta: *Prokeš v. r.*

*Jubilejní kolonie,
architekt Ernst Körner*

*Nesselrothovy obytné domy
na ulici 28. října,
arch. Ernst Körner*

Paul Hindemith

OSTRAUER STAMMGAST HINDEMITH

Paul Hindemith (1895–1963) si Ostravu oblíbil a v průběhu 30. let ji třikrát navštívil (1931, 1932, 1936). Na koncertech se představil jako skladatel i jako skvělý hráč na violu a violu d'amore. Po koncertech zpravidla zavítal do restaurace U Rady na posezení s přáteli. Prohlašoval o sobě, že je „Ostrauer Stammgast“ (ostravský štamgast), a v dopise z Berlína z 28. července 1934 adresovaném tehdejšímu šéfovi opery Národního divadla moravsko-slezského Jaroslavu Vogelovi, na jehož pozvání do Ostravy přijížděl, napsal: „*Když nejsem delší dobu v Ostravě, cítím se nemocen jako lidi, když jim chybí vitamin C.*“

ARCHITEKT KÖRNER

Ernst Körner (1888–1966) patřil k významným židovským architektům, kteří tvořili v Ostravě. Již na počátku 20. let přestavěl Krausovu vilu na Nádražní ulici (dnes v těsné blízkosti tramvajové zastávky

Spolkový dům spiritistů v Radvanicích

Elektra) pro potřeby tehdejší Unionbanky.

Jeho reprezentativní stavbou jsou pasážové obytné domy na ulici 28. října (dříve Nesselrothovy domy), které byly postaveny v letech 1927–1928 (dnes v těsné blízkosti tramvajové zastávky Karolina). K jeho nejvýznamnějším stavbám mimo centrum patří obytné domy v Jubilejní kolonii v Hrabůvce (1927–1929).

BRATŘI SPIRITISTÉ Z RADVANIC

Radvanice byly známy svým silným spiritistickým hnutím. Zdejší spolek Bratrství (založen roku 1914), jehož členy byli všichni spiritisté z celého Slezska, vydával od

roku 1920 měsíčník Spiritistická revue, který byl tiskovým orgánem moravskoslezských spiritistů. Spiritisté vlastnili také moderní společenský dům s největším sálem v obci, což svědčilo o významu, jaký ve své době hnutí mělo.

ALMA EXCELSIOR

Marie Kubištová (roz. Formánková, 1887–1956), známá spíše pod svým duchovním jménem Alma Excelsior, byla jasnovidná od svých čtyř let. Obsah její nauky tvoří poznatky z neosobních zkušeností nabytých v duchovních světech, které přenesla do malířského a obsáhlého literárního odkazu. Koncem července a začátkem srpna 1922 prožila Marie Kubištová velké duchovní zasnění. Po tomto zasnění začala psát knihy, které podepisovala již svým duchovním a literárním jménem Alma Excelsior. Od svých duchovních učitelů byla Alma Excelsior poučená, že cesta Lásky je i cestou proměňování bolesti v Lásku a zla v dobro. Čím výše se má člověk vyvinout, s tím temnějším zlem musí zápasit, neboť jen tak nabude síly k jeho přeměnění a přemožení.

Alma Excelsior

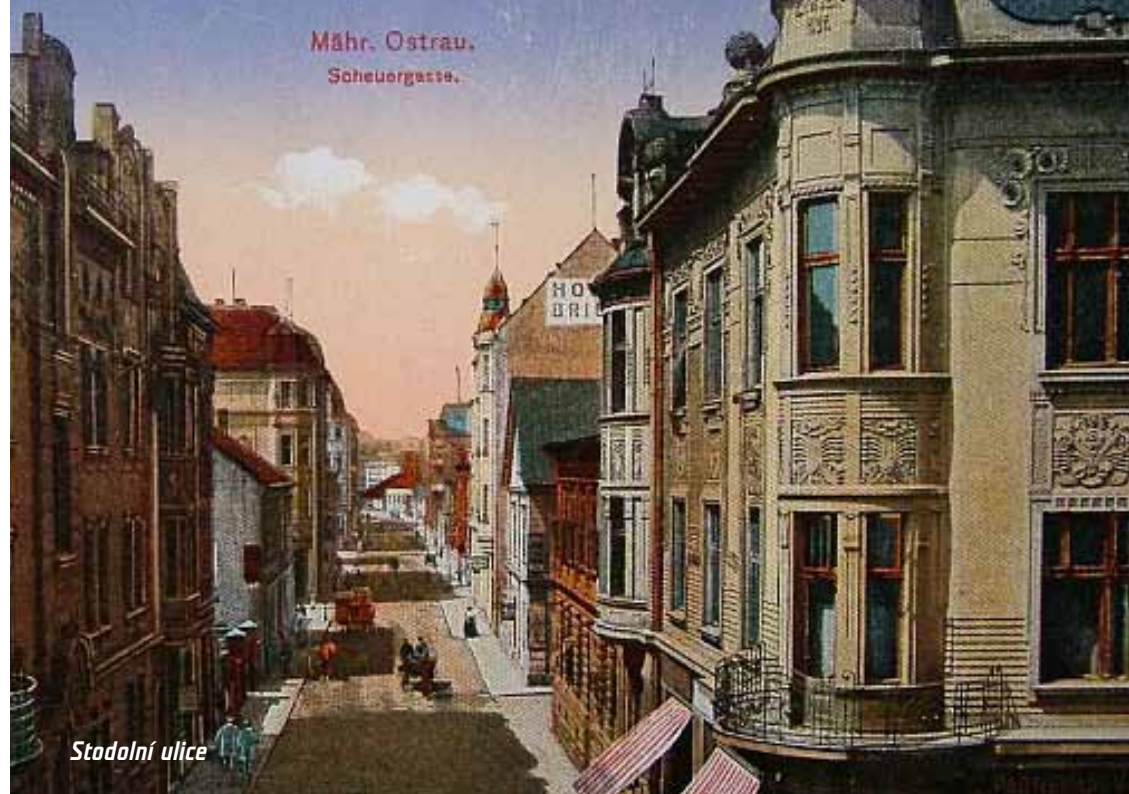
NEJSTARŠÍ ŘEMESLO V OSTRAVĚ

V devadesátých letech 19. století považovali městští radní (v naprostém souladu s tehdejším veřejným míněním) nevěstinec za společensky prospěšnou instituci, která uspokojuje přirozené potřeby osamělých dělníků. Snažili se pouze prostituci regulovat, což v praxi znamenalo postavit ji pod policejní a lékařský dozor. Od roku 1893 byly proto všechny prostitutky ve veřejných domech magistrátem registrovány a vybaveny zdravotní knížkou. Každá takto registrovaná prostitutka se musela dvakrát týdně podrobit lékařské prohlídce. V celé Ostravě bylo jedenáct registrovaných bordelů, z toho hned čtyři byly na Stodolní a Porážkové ulici, díky jejich ideální vzdálenosti od centra (ani příliš blízko, ani příliš daleko).

V Porážkové ulici čp. 42 provozoval svůj vyhlášený bordel Rudolf Rosenfeld, který zaměstnával kolem deseti prostitutek. Konec těchto „idylických“ časů přišel s přijetím zákona č. 241/1922 Sb. o potírání pohlavních nemocí. Prostitucí se zabýval druhý oddíl tohoto zákona. Podle paragrafu čtrnáct se nevěstince musí zrušit a jejich zřizování a další provozování „se zakazuje a trestá podle ustanovení trestního zákona o kuplířství“. Další osudy

Stodolní ulice_lázně

Stodolní ulice

prostitutek řešil hned následující paragraf. Státní správa se měla postarat o zřízení útavů „ve kterých se dostane řemeslným prostitutkám dočasného útulku a příležitosti k nápravě“. Rok 1922 tak měl znamenat konec prostituce v Československu. Jenomže prostituce ani bordely nezanikly, pouze se přizpůsobily novým podmínkám. Stále více se začaly prosazovat tzv. abštajky, tedy navenek počestné živnostenské podniky, v nichž se „tajně“ provozovala prostituce (masérské salóny, lázně, hospody). Vyhledávanými „lázněmi“, kde byly koupelny zařízené „jako luxusní salóny pro soulož“, se v této době staly lázně manželů Pečonkových, které „navštěvovaly i ostravské osobnosti“. „Bordelmamá“ Heřma Pečonková si navíc přivydělávala i prodejem předraženého jídla a pití. Ve svém podnikání se dokonale vyznala, protože v roce 1938 o ní Polední deník napsal, že je milionářkou. Známým abštajkem byl také bar Modrá myška, který pořádal „denně od 4 hod. odpoledne umělecký koncert vlastní domácí kapely“.

V době, kdy každá druhá ostravská hospoda sloužila jako bordel, kde číšnice (tak zvané animírky) obsluhovaly hosty i ve svých pokojíčkách, se město pokusilo tyto

Michal Kwiek

nekalé praktiky překazit. Radnice vydala v dubnu 1932 zákaz zaměstnávat osoby ženského pohlaví v hostinských a výčepních živnostech. Bylo povoleno pouze najímat artistky a tanečnice starší 16 let v podnicích s pravidelnými kabaretními představeními a kuchyňský ženský personál. Obsluze hostů se mohly věnovat jenom ty ženy z rodiny hostinského, které s ním žili ve společné domácnosti.

I kdyby toto nařízení bylo striktně dodržováno, prostituci by to stejně nijak výrazně neomezilo. Provozovala se totiž také na ulici, kde žádné vyhlášky neplatily.

CIKÁNSKÝ KRÁL MICHAL KWIEK

Michal II. Kwiek (1886–?) byl bohatý polský Kalderaš (Rom, který vyrábí a prodává měděné nádoby). Jeho rodina na počátku 20. století emigrovala z Rumunska do Polska, kde založila královskou dynastii (ne všichni polští Romové ji však uznali). V roce 1930 byl Michal Kwiek, majitel továrny na kotle v Poznani, slavnostně zvolen králem všech polských Romů jako Michal II. Do Moravské Ostravy přijel na Velikonoce 1932 (vybaven platným polským pasem) a do roku 1933 se zdržoval v Přívoze, odkud odešel do pražských Strašnic a dalších českých měst. V roce 1934 oznámil záměr vybudovat cikánský stát v oblasti řeky Gangy, ale téhož roku byl na setkání kalderašských vůdců sesazen.

ZÁKON Č. 117/1927 SB. O POTULNÝCH CIKÁNECH

Poslanecká sněmovna tento zákon projednala a schválila 14. července 1927. Zákon mimo jiné stanovil, že: – každý potulný cikán starší čtrnácti let obdrží zvláštní průkaz totožnosti (cikánskou legitimaci); – cikáni smějí kočovat jen s úředním povolením, jež obsahuje i počet vozů nebo zvířat, které kočovníci mají s sebou, a může kočovníkům předepsat povolenou trasu; – města a obce mohou potulným cikánům odepřít vstup na své území; – kočování je zakázáno v tlupách větších než rodina; – potulní cikáni nesmějí mít zbraně, střelivo a výbušniny; – děti mladší osmnácti let mohou být potulným cikánům odňaty, nemohou-li o ně náležitě pečovat. Zákon se podle prvního paragrafu vztahoval na „cikány z místa na místo se toulající a jiné tuláky práce se štítící, kteří po cikánsku žijí“.

GOTTWALDŮV PROJEV

Boxer Kaňa před brenparťáky na struskové haldě svými slovy velmi volně parafrázuje Gottwaldův projev, který tento komunistický vůdce pronesl 13. dubna 1932 v Dělnickém domě v Petřvaldě před zástupci horníků všech dolů ostravsko-karvinského revíru. Velká mostecká stávkou, největší stávkou ve střední Evropě, která nebyla potlačena, v té době právě vrcholila a ostravští havíři vyhlásili solidární stávkou. To byl důvod, proč před 1500 delegáty promluvil Gottwald takto emotivně:

„Horníci, kamarádi! Měsíc o vás jednali. Jednali v Praze i Ostravě o vás bez vás. Měsíc vás chlácholili, slibovali, měsíc jednali a pak prodali vaši kůži. Léta zaměst-

navatelé útočí, až sever řekl dost! Tam se horníci sjednotili a vítězně bojují. Pražské ujednání zamítá celý revír. Velká část horníků cítí, že je nutno stávkou smést pražský pakt, cítí současně, že je třeba jednoty. Od koho závisí vaše jednoty? (masa delegátů: od nás!) Ano, od vás. Rozdělili vás, ale stejně vás vykořisťují, ať je nabarven jak chce kdo barvou. Sjednotíte-li se jako na severu, pak vyhraje nejen stávkou, ale i všechno. Když se z dnešní konference rozejdete do šachet a řeknete: teď už nesfárá ani myš, dokud uhlobaroni neodvolají své útoky, když půjdete do boje s heslem severských havířů Jednota – stávkou – vítězství, pak vyhraje.“

PÍSNÍČKÁŘ SAŠA RAZOV

Saša Razov (1893–1956) se narodil jako Ladislav Kožušniček v Kojetíně. Vystudoval vyšší průmyslovou školu a krátce pracoval jako technický úředník ve strojírenství. Ale již v 19 letech začal svou uměleckou kariéru jako kabaretiér. Ve 20. a 30.

letech se prosadil i na divadelních prknech, kde působil jako dramatik, autor operních libret a zpěvoher, písničkář a textař. Jeho díla uváděla řada pražských i oblastních divadel, vycházela knižně i na gramofonových deskách a hrála se v

rozhlase. Výrazně se uvedl v českém filmu 20. – 40. let jako herec epizodních a malých rolí, autor písní, hudby, scénářů i námětů. S Ostravou jej pojí píseň Ostravští chachaři, kterou v roce 1923 zazpíval na průmyslové a živnostenské výstavě

v Mariánských horách, a jeho působení v kavárně Elektra. V kavárně se denně pořádal od čtyř hodin odpoledne a osmi hodin večer koncert. Program baru a kabaret „opravdu prvotřídní a ve velkém masopustním stylu“, který často uváděl právě Saša Razov, byl neustále obměňován a návštěvníci byli lákáni na atrakce nejrůznějšího druhu.

„Takového něco Praha nemá. Obrovská kavárna, neustále přeplněná, dole v souterrainu obrovský bar s ,jazzbandem a blaseovanými hejsky a jich ,dámami. Skleněnou podlahou promítají barevná světla zespod na tancující.“

V dobovém tisku se tehdy psalo:

OTO ZE ZKOUŠEK FOTO ZE ZKOUŠEK

... u nás jste v dobré společnosti.

KOMORNÍ SCÉNA ARÉNA, příspěvková organizace

28. října 2, 701 85 Moravská Ostrava,

e-mail: info@divadloarena.cz, jsmetuprovas@divadloarena.cz, rezervace@divadloarena.cz

ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA.

PROSÍME CHOĎTE VČAS, po zahájení představení není možný přístup do hlediště.

Nositel autorských práv k dílu zastupuje DILIA,
divadelní, literární, audiovizuální agentura, z.s., Krátkého 1, Praha 9

Divadelní inscenace realizujeme za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky a Moravskoslezského kraje. Činnost Komorní scény Aréna, příspěvkové organizace statutárního města Ostrava, je financována z rozpočtu města Ostravy.

www.divadloarena.cz

OSTRAVA!!!

MINISTERSTVO
KULTURY

Moravskoslezský
kraj

